

Természetvédelmi hírek Baranyából

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Baranya Természeti Értékeiért
Alapítvány közös hírlevele

2023. január

Az év madara

2023-ban a barkóscinege az év madara. Költőterülete Spanyolország déli részétől kezdve egészen Mandzsúriáig terjed, de Európában csak foltszerűen fészkel. Északon Közép-Finnorszáig, délen Görögorszáig fordul elő. Ázsiában Észak-Írán és Észak-Afganisztán a déli elterjedésének határa. Összefüggő költőterületei csak a Kaszpi-tengertől keletre eső ázsiai térségben vannak.

1. kép: Hím barkóscinege (Fotó: Madas Katalin)

Világállományát 1.500.000 - 3.000.000 párra becsülik, de Európában csak 232 - 437 ezer pár fészkel. A hazai költő párok száma 5.400-6.300 pár között mozog. Baranyában 5-10 szigetszerű fészkelőterülete található, ahol 40-60 pár költését feltételezzük.

Állandó madarunk, de ősztől tavaszig kisebb-nagyobb kóborlásokat végez. Ilyenkor akár többszáz kilométeres távolságokat is megtesz, és esetenként a Mediterráneum északi részébe is eljut. A Magyarországon gyűrzött példányok közül a távolságrekordot egy Olaszországban megkerült barkóscinege tartja (716 km).

A vizes élőhelyek (halastavak, mocsarak, holtágak) keskenylevelű gyékénnyel kevert nádasainak és homogén gyékényeseinek a lakója. Egész életét az ilyen típusú élőhelyeken tölti.

2. kép: Barkóscinege élőhely (Fotó: Bank László)

Táplálékát tavasztól őszig a nádasok és gyékényesek apró ízeltlábú rovarai alkotják, de kisebb csigákat is felszed. Télen főleg a nád és gyékény termését fogyasztja. Ezeknek a növényeknek a jégre vagy hóra hullott magjait is szívesen felcsipegeti. A fűz- és pázsitfűfélék, valamint a laboda termését sem veti meg.

Fészket az avas nádra vagy nádtorzsaalakra, megtört nádszálak alá építi a vízfelszíntől leggyakrabban 5-70 cm magasságban. Külső része avas gyékény és nádlevelekből áll, ami belül nádbugákkal finoman átszőtt, legbelül pedig pihetollakkal puhán bélelt. A fészkepítésben mindkét szülő részt vesz. Évente kétszer költ, de ritkán 3. és 4. költése is előfordulhat. Az első fészkealj nem ritkán már március utolsó harmadában teljes. A tojó gyakran a fészek befejezése előtt elkezd a tojásrakást, és naponta rakja le a tojasokat. A kotlás az utolsó előtti tojás lerakása után kezdődik meg. A fészkealj 4-9 tojásból áll, de előfordulhatnak ennél nagyobb, 10-11 tojásból álló fészkealjak is. Ezek azonban mindig összetojásból származnak. Mindkét szülő kotlik. A kotlási idő 11-13 nap. A fiókák 10-13 nap elteltével repülnek ki, és 3-4 hetesen válnak önállóvá. A fiatalok a kirepülést követő hetekben együtt maradva csapatosan kóborolnak, esetenként besegítenek a következő fészkealj felnevelésébe. A párkapcsolat is ezekben a hetekben, hónapokban alakul ki, és a párok életük végéig együtt maradnak.

3. kép: Barkóscinege fészekalj (Fotó: Haraszthy László)

Hazai állománya jelenleg nem veszélyeztetett, de a klímaváltozás kedvezőtlen kilátásokat jelent a vizes élőhelyekre, így a nádasokra is. A nagyobb tavak mellett a parti beruházásokhoz köthető nádszegélyek eltűnése csökkenti a fészkelésre alkalmas területek arányát. A nádaratás során visszahagyott avas nádfoltokkal viszont elősegíthetjük folyamatos fészkelését az adott területen.

A barkóscinege védett madárfaj. Természetvédelmi értéke 50 000 Ft.

Visszatértek Baksára a vörös kányák

A vörös kányák telelő állományainak megyei felmérése ezúttal is kapcsolódott a nemzetközi számláláshoz. Január 6-9. között a nappali terepbejárásaink elsősorban az ismert költőhelyek környezetére irányultak, míg hajnalban és alkonyatkor az éjszakázóhelyekre behúzó, ill. az onnan kihúzó példányok számlálása történt meg. Egy jeladós madár mozgása alapján új éjszakázóhely kialakulását is feltételeztük, aminek felderítése sikerrel járt.

A felmérés során minden eddiginél több kányát figyeltünk meg. A garéi éjszakázóhelyen most csak 16 példányt láttunk (tavaly itt 90 pld. volt), de a Baksa melletti erdőből 33 kánya húzott ki az egyik hajnalon (tavaly itt nem észleltük a kányák mozgását). Ez az éjszakázóhely tehát újra aktívvá vált. A Tengeri közelében felfedezett új éjszakázóhelyen pedig az alkonyatkor behúzó madarak számát 80 példányra becsültük. Ezen kívül még a megye további hét pontján, főleg az ormánsági fészkelőhelyek közelében láttunk kányákat, ahol általában párban mozogtak a madarak. Összesen 140 vörös kányát figyeltünk meg, ami új megyei rekordnak számít (az eddigi maximum 98 példány volt), és még 4 áttelelő barna kánya jelenlétét is sikerült bizonyítanunk.

A magyarországi éjszakázóhelyeken összesen 272 vörös kánya láttak a megfigyelők, és ezen kívül még 20-25 példány mozgott más területeken. Ezzel új országos rekord született. A baranyai kánya ennek a mennyiségnek közel a felét adták.

4. kép: Vörös kánya (Fotó: Némethvári Nóra)

Sikeres sasfelmérés

Idén 20. alkalommal került sor a téli sasszámlálásra. A felmérés az utóbbi 6 évben már nemcsak Magyarországra, hanem az egész Kárpát-medencére kiterjedt. Önkénteseink január 13-15. között Baranyában is végeztek terepbejárásokat. Elősorban az olyan vizes élőhelyeken (Duna és Dráva mente, halastavak környezete) vizsgáldtunk, ahol rétisások jelenlétére számítottunk. Gyakorlatilag sikerült is a legfontosabb területeket lefedni. Természetesen a távcsöveink elé került egyéb ragadozó madarak adatait is feljegyeztük. Az időjárás szerencsére kedvezett a feladatnak, így sok madarat sikerült megfigyelnünk.

A számlálás során 60 rétisast, 227 egerészölyvet, 21 vörös kányát, 18 vörös vércsét, 17 kékes rétihéját, 7 karvalyt, 3 héját, 2 barna rétihéját, 1 barna kányát, 1 gatyás ölyvet, 1 vándorsólymot, 5 erdei fülesbaglyot és 3 kuvikot láttunk. A feljegyzett rétisások száma megyei rekordot jelent, ennyi sast a korábbi felmérések során még sohasem sikerült megfigyelnünk. A legtöbb példány ezúttal a Duna keleti oldalán, a Mohács-szigeten tartózkodott (19 pld.).

Erdei fülesbaglyok – túl a mélyponton

Az erdei fülesbaglyok téli gyülekezőhelyein a már hagyományosnak tekinthető felmérésre január 20-23. között kerítettünk sort. Az országos program keretében nemcsak a korábban ismert helyeket kerestük fel, hanem új területeken is kutakodtunk. Összesen 71 baranyai

településen jártunk, és 99 helyszínt (templomkertek, temetők, fenyőkkel vegyes utcai fasorok, parkok) vizsgáltunk át részletesen. Ezek közül 36 település 44 helyszínén észleltük a baglyok jelenlétét. A felderített gyülekezőhelyek száma a tavalyihoz képest nem változott.

A nappalozó erdei fülesbaglyok egyedszámát ezúttal 415 példányra becsültük, ami közel egyharmados növekedést jelent. A tavalyi mélypontot követően (313 pld.) tehát pozitív irányú az elmozdulás, ami biztató a jövőre nézve. A legtöbb baglyot Szentegáton (60 pld.), Liptódon (38 pld.) és Nagynyáradon (35 pld.) figyeltük meg.

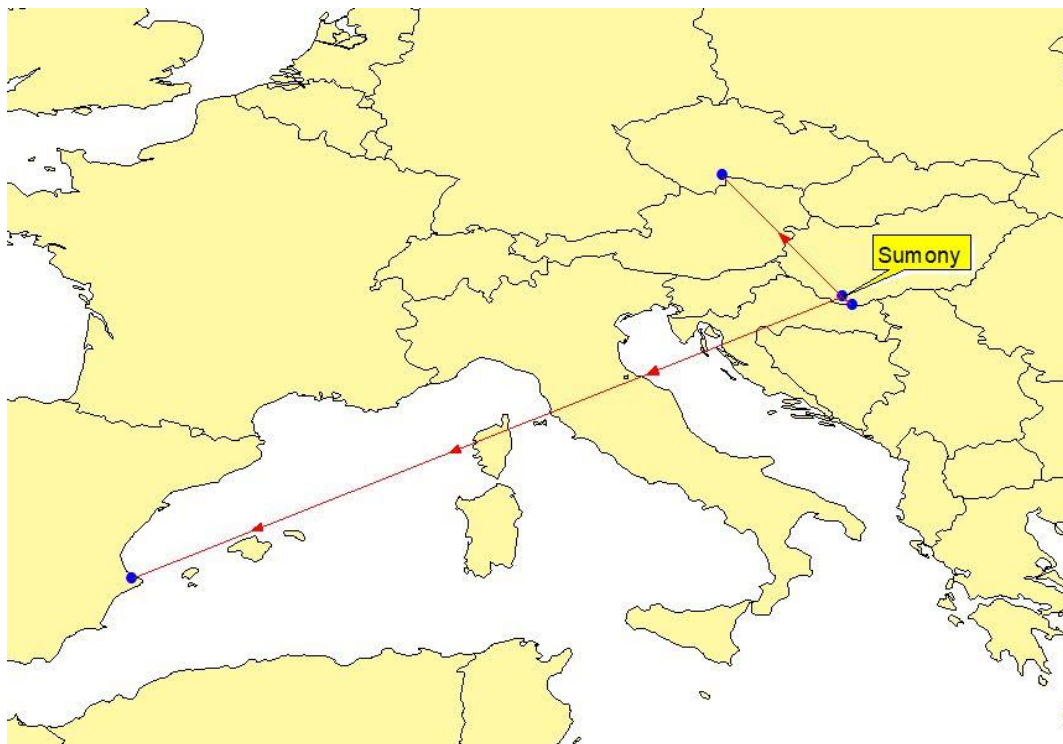
5. kép: Elröppenő erdei fülesbagoly (Fotó: Hantai Péter)

A gyors kékbegy

A hónap folyamán kaptuk a hírt egy Sumonyban jelölt kékbegy spanyolországi kézre kerüléséről. A madarat 2021.09.13-án gyűrtük meg, és alig 18 nap elteltével Spanyolország Pego nevű helységének közelében fogták be újra, Sumonytól 1671 km távolságban. A rövid idő alatt megtett út szép teljesítmény volt a mindössze 15 gramm tömegű madártól (min. 93 km napi repülés légvonalban).

Sumonyban a táborozások 42 éve alatt eddig 242 kékbegyét jelöltünk, tehát a faj nem számít gyakori vonulónak térségünkben (baranyai költéséről sem tudunk). Ezek közül korábban 2 példányt fogtak be külföldön. A hasonló méretű énekesmadarakhoz viszonyítva ez nagyon jó megkerülési aránynak számít, mert esetenként akár 1200-1400 madarat is meg kell gyűrűzni ahhoz, hogy egy-egy példányról visszajelzést kapjunk.

A hazai gyűrűzési adatbank nyilvántartása szerint nem a sumonyi madár jutott a legmesszebbre. A távolságrekordot egy másik Magyarországon jelölt példány tartja, melyet korábban szintén Spanyolországban fogtak be, a gyűrűzés helyétől 2134 kilométerre.

1 ábra: A Sumonyban jelölt és külföldön ellenőrzött kékbegyek megkerülési helyei

Ha Önt eredményeink meggyőzték és egyetért törekvéseinkkel, kérjük, segítse helyi természetvédelmi munkánkat. Támogatását, beleértve a Szigetvári Madármentő Állomás működését biztosító adományát a Baranya Természeti Értékeiért Alapítvány 11731001-20124953 számú számláján tudjuk fogadni. Elkötelezettségét igazából a természet fogja meghálálni!

Elérhetőségek:

Tel: 72/312-227, mobil: 20/334-4608

E-mail: baranya@mme.hu, baranyamadar@baranyamadar.hu

Honlap: www.baranyamadar.hu

A hírlevélben foglaltak szabadon terjeszthetők, de a forrást a „Madártani Egyesület”-re történő hivatkozással kötelező megjelölni!